

Adattármustra. Könyvtári katalógusok

A sorozat egyes számaiban független szakemberek értékelik a magyar nyelvű internetes könyvtári szempontból fontos tartalomszolgáltatásait megadott szempontok szerint; ez alkalommal néhány nagy katalógust. A bírálatok a használók számára fontos kezelőfelülettel, keresőrendszerrel, tartalommal és metaadatokkal foglalkoznak. Az értékelések egyrészt segítséget nyújtanak a rendszerek minél eredményesebb használatához, másrészt felhívják a fejlesztők és karbantartók figyelmét a szolgáltatás hiányosságaira, a jövőbeli minőségi javítások érdekében.

MOKKA

Honlap: <http://ww3.mokka.hu>
E-mail: ifonyo@omikk.bme.hu (?)
Fenntartó: MOKKA Egyesület és Országos Széchényi Könyvtár
Értékelés dátuma: 2009. október 4.
Értékelő: Kőrös Kata

Általános értékelés

Az első magyarországi kísérletek közös katalógizáló rendszerek kiépítésére az 1980-as évek végére tehetők. Az együttműködés középpontjában ekkor még a hazai könyvtárak állományában található külföldi kiadványok álltak. Az első próbálkozások, így az *NPA (Nemzeti Periodika Adatbázis)* vagy az *OSZKÁR (Magyar Műszaki Könyvtárak Osztott Katalógizálási Rendszere)* projektek, a közös katalógust a dokumentumok körét szűkítve: dokumentumtípus vagy szakterület szerint kezdték építeni. Egy valóban országos hatókörű, a katalógizálás feladatát a tagkönyvtárak között megosztó együttműködés létrejöttére ekkor még várni kellett.

A VOCAL és az *Országos Széchényi Könyvtár (OSZK)* Amicus rendszere mellett 2001 óta működik töretlenül a *Magyar Országos Közös Katalógus (MOKKA)*. A projekt *Mader Béla*, a *József Attila Tudományegyetem Egyetemi Könyvtárának* igazgatója kezdeményezésére indult 15 alapító tagkönyvtár részvételével, akikhez az évek során további tíz partnerek csatlakoztak. A célok megvalósítására alakult a *MOKKA Egyesület*, majd a pénzügyi problémák kiküszöbölésére és a zavartalan üzemeltetés és fejlesztés fenntartására a projekt 2002-től az OSZK fennhatósága alá került.

A MOKKA egy valóban központi adatbázisra épül, amelynek állományát az alapító könyvtárak számítógépes rekordjainak feltöltésével hozták létre. A MOKKA működési elve a bibliográfiai rekordok egyszeri létrehozásán alapul. Egy dokumentum elvben csak egyszer szerepel az adatbázisban, és a központi bibliográfiai rekord tartalmazza a rekord leltéradatait is. Ily módon egyetlen rekordból elérhetővé válik az adott dokumentumot állományukban őrző könyvtárak katalógusa, és a felhasználó egy helyről kiválaszthatja, hogy mely tagkönyvtárban kíván hozzáférni a keresett tételhez. A MOKKA nem virtuális katalógus, tehát keresője nem a könyvtárak katalógusában keres, hanem a közösen épített központi adatbázisban, de a leltéradatokon keresztül hozzáférést nyújt az egyes könyvtári katalógusokhoz is. Ezáltal a virtuális katalógusokhoz képest lényegesen gyorsabb; a centralizált modell segítségével egységes felületen, elviekben egységes felépítésű rekordok között kereshetünk.

Az adatbázis folyamatos bővítése a helyi katalógizáló munka és a bibliográfiai rekordok helyi adatokkal való ellátása és újrafeltöltése útján történik, természetesen a MOKKA katalógizálási szabályzata alapján. A MOKKA rendszerének szállítója a könyvtári automatizálás terén jelentős munkát végző, más közös katalógusok fejlesztésében is részt vevő *e-Corvina Kft.* A fejlesztési tervek között szerepel a tagkönyvtárak számának radikális növelése mintegy száz könyvtárra, így a magyarországi dokumentumok csaknem 100%-a válhat kereshetővé. Az NPA-val együttműködésben az időszaki kiadványok adatait is tervezik betölteni a rendszerbe, az *Országos Dokumentum-ellátási Rendszer (ODR)* adatbázisával való fúzióval pedig a szolgáltatások körét a könyvtárközi dokumen-

tum-ellátás ügykezelésére is szeretnék kiterjeszteni. A tervezett fejlesztések nyomát már megtalálhatjuk az ODR honlapján, ahol a csatlakozni kívánó könyvtárak számára már a MOKKA katalógizálási szabályzatának betartása az előfeltétel.

Az adatbázis tesztelése alapján a következő területek fejlesztése javasolható:

- Ilyen országos méretű projekt esetében nemzetközi nyelvű tájékoztatók közzététele várható el.
- Az angol nyelvű keresőfelület a sűgő és legalább a tárgyszórendszer idegen nyelvű változata nélkül sokkal kevesebbet ér.
- Hasznos volna egységes hierarchikus tárgyszórendszer használata a dokumentumok tárgyszavazásánál, és egységes névtér alkalmazása a rekordok besorolásánál.
- Feltétlenül szükséges volna kidolgozni valamilyen módszert – akár kézi erővel – a duplikált tételek összevonására.

A MOKKA távlati tervei egy nagyszerű és minden területet felölelő, Magyarország teljes dokumentumállományát lefedő katalógusrendszert vetítenek elének. Úgy vélem, a projekt céljai és működési elve alapján kifejezetten alkalmas egy országos hatókörű közös katalógus szerepének betöltésére, azonban a hibák kiküszöbölése, az automatizmusok ellenőrzése, a rekordok egységesítése még a szolgáltatások körének bővítése előtt elengedhetetlen.

Részletes értékelés

Felület, használhatóság, segítség

- A MOKKA nyitólapján (1. ábra) a projektről minden fontosabb információt megtalálunk. Tájékozódhatunk a közös katalógizálás előzményeiről, megtekinthetjük a projekt tagkönyvtárainak névsorát és lelőhelykódjait, elérhetjük a rendszer működéséhez szükséges saját kidolgozású katalógizálási szabályzatokat és a csatlakozáshoz nélkülözhetetlen összes információt. Nem találunk azonban olyan elérhetőséget, amelyen a projekttel, vagy az adatbázissal kapcsolatban érdeklődhetünk, hacsak nem a MOKKA Egyesület elnökének elérhetőségét. Nincs semmilyen interaktív fórum, ahol feltehetnénk az adatbázissal kapcsolatos kérdéseinket. A keresőfelületen sem találunk webmestert vagy fejlesztőt, akihez fordulhatnánk, kizárólag a szállító e-Corvina Kft. honlapját érhetjük el innen.
- A keresőfelülethez kapcsolódik sűgő: a MOKKA wikijében találjuk meg az útmutatót a rendszer használatához. A szövegek részletesen és érthetően leírják mindent a keresők működéséről, bőségesen el vannak látva keresési példákkal, még ábrák is szemléltetik az adatbázis működését, azonban ezekhez a felhasználó nem férhet hozzá, mert megtekintésük regisztrációhoz kötött, amelyre azonban a MOKKAWikiben nincs mód.

MOKKA MAGYAR ORSZÁGOS KÖZÖS KATALÓGUS

Keresés a honlapon...

[Adattármutra](#)

[Címlap](#) » [Mokka nyitólap](#)

Mokka Egyesület

Mokka

Mokka-r

Humanus

Ekka

Mokka nyitólap

A Magyar Országos Közös Katalógus (MOKKA) projekt

Előzmények, történet

Magyarország az 1980-as évek végén kezdődtek az első kísérletek közös katalógizálási rendszerek létrehozására. A tervezett és létrehozott rendszerek azonban csak a könyvtárak szűkebb körére terjedtek ki. Ugyanakkor a központi katalógusok (lelőhely-jegyzékek) kizárólag a külföldi dokumentumok adatait tartalmazzák - ezek közül az időszak kiadványok központi katalógusa (Nemzeti Periodika Adattár) viszonylag korszerű, számítógépes megoldással, a könyvek központi katalógusa pedig manuális szerkesztéssel készült és működött.

A fent leírt helyzet, az országos kiterjedésű közös katalógizálásnak az ország és a könyvtárak méreteinél fogva reális alternatívája, valamint a kedvezőnek látszó finanszírozási lehetőségek alapján Dr. Mader Béla, a József Attila Tudományegyetem Egyetemi Könyvtárának igazgatója kezdeményezte országos közös katalógizálási rendszer létrehozását. Már a kiinduló koncepció közös, központi adatbázisra alapozott és nem virtuális közös katalógus mellett foglalt állást. 15 könyvtár tett szándéknyilatkozatot a rendszer megvalósítására, köztük a nemzeti könyvtár, nagy egyetemi könyvtárak, tudományos és szakkönyvtárak és az ország legnagyobb közkönyvtára a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár. E könyvtárak a magyar könyvtári állományokban található külföldi dokumentumok (címek) mintegy 70 %-át és a magyar dokumentumoknak lényegében 100 %-át birtokolják. A későbbiekben két további könyvtár csatlakozott a MOKKA-hoz (a rendszer rövid betűsű - megnevezése).

Elkészült a rendszer általános terve, majd - sikeres pályázatok benyújtása és támogatások megítélésének után - megalakult a Magyar Országos Közös Katalógus Egyesület (rövid neve szintén MOKKA) a kezdeményező könyvtárak részvételével. Elkészült a rendszer részletesebb terve, döntések születtek számos szervezeti és szakmai kérdésben, majd a MOKKA tendert írt ki és bírált el a rendszer létrehozásához és működéséhez szükséges szoftvert.

Ezt követte több olyan kérdés eldöntése, amelyek nem szerepeltek a rendszer tervében, a rendszer működési szabályainak és házi szabványainak kidolgozása. Számottevő kiegészítő munkára és ráfordításokra volt szükség ahhoz, hogy a tagkönyvtárak rendszerei alkalmassá váljanak

Támogatók
Támogatók
Oktatási és Kulturális Minisztérium
OKM
Országos Széchényi Könyvtár
KÖNYVTÁRBA KÖZÖSSÉGES MUNKÁK

1. ábra A MOKKA nyitólapja

- Sajnos a projektről nincs semmilyen nemzetközi nyelvű tájékoztató. A keresőfelületnek ugyan van angol nyelvű változata, a súgó azonban csak magyarul érhető el, és a hibaüzeneteket szintén ezen a nyelven kapjuk. Ráadásul a tárgyszavaknak sincs angol változata, így a magyarul nem tudó felhasználó csak nagyon nehezen tájékozódhat. Idegen nyelvű felületnek egy ilyen közös katalogizáló rendszer keresőjében csak akkor volna reális haszna, ha az innen elérhető más katalógusokban is idegen nyelvű felületre érkezünk.

Kereső funkciók, találatok

- A MOKKA nyitólapjáról az Adatbázis felírra kattintva érhetjük el a keresőfelületet. Itt a projekt nevét már hiába keressük, erről a felületről a MOKKA oldalára jutni pedig csak a böngésző Vissza gombjával lehetséges.
- A főmenüsorból négy típus közül választhatunk: egyszerű, összetett, CCL (azaz parancsnyelvi)

keresés és böngészés. A megfelelő ikonokra kattintva érhetjük el a keresőúrlapokat (2. ábra).

- Az *Egyszerű keresés* egy szabad szavas keresés, ahol az adatbázisban szerző, cím, tárgyszó, kulcsszó, sorozati cím, megjelenés helye, kiadó, előadó, possessor, zenei szám, ISBN, ISSN, ETO-szám, vagy lelőhely alapján kereshetünk. A lelőhely megnevezés kicsit megtévesztő, mivel ez alapján csak a lelőhelyek kódjai segítségével kereshetünk. E kódszámokat viszont csak a MOKKA tagkönyvtári listájából kereshetjük ki, amely nem érhető el a keresőfelületről. Ugyanígy nem egyértelmű, hogy a *Zenei szám* a zeneművek kiadói számát, vagyis a MARC rekord 028-as mezőjébe felvett számot jelenti-e.
- Az *Összetett keresés* űrlapján három mezőbe írt keresőkifejezésekkel hozhatunk létre kombinált kérdést, a találatokat szűrhetjük megjelenési évszám, 19 nyelv, listából kiválasztható lelőhely és dokumentumtípus (könyv, kotta, hangfelvétel, térkép, kép/film/video, archív/kézirat, illetve számítógépes fájl) alapján (3. ábra).

2. ábra Egyszerű keresés az adatbázisban

3. ábra Az összetett keresés űrlapja

- A keresőkifejezések között ÉS, VAGY, ÉS NEM logikai kapcsolatot adhatunk meg és bejelölhetjük, ha a keresést az ékezetek figyelmen kívül hagyásával szeretnénk elvégezni. Ez utóbbi opció azonban nem működik tökéletesen. Ha a *Petőfi* keresőkérdéssel próbálkozunk, az ékezet nélküli keresés a cím és a szerző mezőben nem ad találatot, míg a tárgyszavaknál igen, *Petőfi* keresőkérdésre viszont pont az ellenkezője tapasztalható.
- Nagyon zavaró az összetett keresésnél, hogy a keresés gombra kattintva, ha nincs találat, az űrlapot kapjuk vissza a hibaüzenettel, viszont az összes keresőmező melletti kategória a lenyíló listában alatta lévő kategóriára változik. Így ha újabb keresést indítunk, megint ki kell választanunk a megfelelő kategóriákat.
- A parancsnyelvi keresésnél elsősorban a kereső ékezetérzékenysége okoz problémát. Az alapvető keresőnyelvi kifejezések jól használhatók a keresésnél.
- A rendszer kis- és nagybetűkre nem érzékeny, csonkolásra, tetszőleges számú karakter helyettesítésére a % jel segítségével van módunk. A

súgóban olvashatunk a különleges karakterek listájáról, amely segítséget nyújthat a kereséshez, azonban ezt a keresőfelületen nem találjuk. Pontos kifejezésre keresni sajnos nincs módunk. A szabad szavas mezőkben minden keresőkifejezést a rendszer automatikusan AND operátorral kapcsol össze, de sorrendjük nem rögzíthető, ezért gyakran túl sok az irreleváns találat.

- Ha nincs találat egy keresőkérdésre, a rendszer javaslatokat tesz a kérdés módosítására a GNU Aspell program segítségével. A javaslatok a keresendő index hasonló kifejezéseiből állnak, amelyekre kattintva újabb keresést hajthatunk végre. Sok elgépelésből fakadó hibás kifejezést találhatunk az így kapott listában. 2000-nél több találat esetén a rendszer hibaüzenetet ad.
- Böngészni a szerző-, cím-, tárgyszó- és kiadólisztában lehet (4. ábra). A beírt karaktersornak megfelelő helytől kapjuk meg a listát. A kifejezések mellett olvasható a hozzájuk kapcsolódó rekordok száma, egyetlen rekord esetében rögtön meg is jeleníthetjük a tételt, máskülönben a kifejezésre kattintva kapjuk meg a tételek listáját.

Kijelöl	Találatok	Tárgyszó	Megjelenít
☐	40	Karácsonvi ének	
☐	2	Karácsonvi ének	
☐	1	karácsonvi ének	mutat
☐	3	Karácsonvi ének--magyar	
☐	1	Karácsonvi ének--szlovák	mutat
☐	2	karácsonvi énekek	
☐	2	Karácsonvi étel	
☐	1	karácsonvi ételek ld. ételek, karácsonvi	mutat
☐	5	Karácsonvi Ferenc (1889-1966)	
☐	4	Karácsonvi finomságok	
☐	8	karácsonvi gyermekdal	
☐	3	Karácsonvi János	
☐	3	Karácsonvi János	
☐	5	Karácsonvi János (1858-1929)	
☐	1	Karácsonvi János (1858-1929) (történetíró)	mutat
☐	1	Karácsonvi János - bibliográfiák	mutat
☐	1	Karácsonvi János Gimnázium (Gyula) - évkönyvek	mutat

4. ábra Böngészés a tárgyszólistában

- A kereséskor megadhatjuk, hogy a találati lista egy oldalán hány rekord szerepeljen, és ezt a számot később is módosíthatjuk. A listát rendezhetjük szerző, cím és dátum szerint növekvő vagy csökkenő sorrendbe.
- A listában *Rövid* megjelenítési módban, szerző, cím és dátum adatokkal jelennek meg a rekordok (5. ábra). A mellettük található *Mutat* gombra kattintva alapértelmezett beállításként egy új ablakban megnyitva kapjuk meg az egyes rekordok adatlapját. A lista fölött beállíthatjuk a rekordok nézetét. A *Hosszú megjelenítés*ben a rekord összes adata látható, de kérhetünk HUNMARC vagy MARC formátumú megjelenítést is. A *Hosszú megjelenítési* módban a rekordok egyes adataira kattintva megkaphatjuk a kapcsolódó rekordok listáját: tárgyszavak, nevek esetében.
- Az egyes dokumentumok adatlapján a bibliográfiai leírás adatszoportjai mellett megjelennek a dokumentumok leőhelyadatai is. A könyvtárak neve mellett a kis házikóra kattintva a könyvtárak honlapjára jutunk, a nagyító pedig elméletileg az adott könyvtár OPAC-jában visz a keresett tételhez. Sajnos ez utóbbi funkció nagyon sok helyen nem működik. Egyes könyvtáraknál *hibás hívás* üzenettel érkezünk meg az oldalra, máshol csak a katalógus keresője jelenik meg, vagy egyáltalán semmit nem kapunk. Csak kevés olyan találat van, amely sejtetni engedi a majdani könyvtárközi kölcsönzés lehetőségét, mint például az *Illyés Gyula Megyei Könyvtár* rekordjainál.
- A rekordokat megjelenítve feltűnő, hogy az egységes katalizálási szabályzatot az adatbázis építő könyvtárak nem minden esetben használják. Bizonyos adattípusoknál ez nem okoz gondot, hiszen a különleges karaktereket a rendszer egyébként sem képes kezelni, így a kötőjellel vagy szóközökkel írt ISBN számok egyaránt szóközök nélkül, folyamatosan beírva kereseshetők. Problémát okoz viszont a keresésben, hogy a szerzők, címek leírásában sem egységesek a rekordok.
- Nem egy szerző neve után zárójelben nem szabványos kiegészítő adatok vannak, például az illető foglalkozására vonatkozó rövidítések, vagy gyakran a „cédulakatalógus alapján” megjegyzés. Többszerzős tanulmánykötetek esetében például nem egységes, hogy melyik szerző kerül kiemelt kategóriába, és szinte minden rekordnál szembeűnik a tárgyszavazás következetlensége. A rekordokból automatikusan generált tárgyszójegyzéken végigtekintve egyértelmű, hogy a rendszer működtetőinek a rekordok egységesítésére, az azonos bibliográfiai rekordok összevonására már nem maradt elég kapacitása. Pusztán kis- és nagybetű eltérésekkel azonos tárgyszavak, de még minden karakterében megegyező tárgyszavak is találhatóak szinte a lista bármely pontján belépve.
- Nincs semmi látható nyoma, hogy a katalógus építői valamilyen egységesítést elősegítő névtérrel dolgoznának. Ezért lehetséges, hogy az összes *Cseh Tamáshoz* kapcsolható dokumentum kiszűrésére a tárgyszavak és a nevek között legalább hét különbözőhöz kapcsolódó tételt kell végigbongésznunk: *Cseh Tamás (zsz. git. é.)*, *Cseh Tamás*, *Cseh Tamás 1943-*, *Cseh Tamás 1943- (zenész)*, *Cseh Tamás 1943-2009*, *Cseh Tamás (1943)*. A testületi nevek esetében még nagyobb számban találunk hasonló példákat.

#	Kosár	Szerző	Cím	Dátum	Hosszú
1.	☐	Almássy Károly	Agardiffúziós precipitációs vizsgálatok gümőkóros állatok vérsavójával /	1961	mutat
2.	☐	Csorba Győző	Csorba Győző és Takáts Gyula levelezése, 1941-1991 /	2008	mutat
3.	☐	Draveczy Balázs (cédulakatalógus alapján)	A Somogy megyei múzeumok régészeti adattára /	1964	mutat
4.	☐	Egry József (festőművész)	Vízitükör : rajzok és versek /	1995	mutat
5.	☐	Egry József (festőművész)	Vízitükör : Rajzok és versek /	1986	mutat

5. ábra Egy találati lista részlete

- A szabványos bibliográfiai leírásból fakadó eltérések szintén gondot okoznak. A címlaphoz való hűség egy automatizált rendszerben csak akkor teszi átjárhatóvá a rekordokat és épít releváns rekordkapcsolatokat, ha a kifejezések mögött egységes indexek állnak. A tesztelés során talált számos duplumrekord és csak az adatok formájában eltérő bibliográfiai leírások a közös katalógus elveinek ellentmondanak. Ebben a formában inkább a virtuális adatbázisra emlékeztet a szolgáltatás, hiszen ugyanúgy több rekord megtekintésével juthatunk hozzá a kívánt dokumentum pontos státusz- és lelőhelyadataihoz.
- A keresésen kívül két másik funkció kapcsolódik a felülethez. Az egyik a *Korábbi keresések* megjelenítése a másik a rekordok *Kosárba* tétele.
- A találati lista elemeit a listában vagy a rekordok megjelenítése után kijelölhetjük és egy virtuális polcon, kosárban tárolhatjuk (6. ábra). A tárolt rekordokkal ezután különböző műveleteket végezhetünk. Módunkban áll az általunk összeválogatott listáról egy linket előállítani, így másokkal is megoszthatjuk az adatokat, vagy letölthetjük, megjeleníthetjük böngészőnkben a kosár tartalmát különböző – rövid, hosszú, MARC, HUNMARC – formátumokban, metatag-ekkel ellátva TXT formátumban, XML-ben, akár OAI Encoded Simple Dublin Core formájában, akár állományadatokkal, akár azok nélkül. Elméletben a kosár tartalma megadott e-mail címre is elküldhető, ez a funkció azonban a tesztelés ideje alatt nem működött, a hibaüzenet szerint az SMTP szerverhez nem tudott kapcsolódni a rendszer. A HUNMARC átalakítóval is volt probléma a tesztelés kezdetekor, ez a formátum is

hibaüzenetet adott, de a fejlesztők ezt a hiányosságot láthatólag hamar áthidalták, jelenleg ez a funkció kitűnően működik.

- A *Korábbi keresések* menüpont alatt a rendszer kilistázza a megelőző keresőkérdéseket időrendben, megjelenítve a kapott rekordok számát, és felkínálja a keresőkérdések módosítását, az űrlapba ismételtén beírva a kérdést. Nem kerül azonban ebbe a listába az a keresőkérdés, amelyre *Nincs találat*, vagy *Túl sok találat* hibaüzenetet adott rendszer. Nehéz tájékozódni ebben a listában, mert a keresőkérdéseket és a listából kiválasztott szűkítési feltételeket itt csak kódolt formában látjuk. Ezt olvashatjuk például az *Illyés Gyula Megyei Könyvtár* 1983-as könyvállományának keresése helyén: `((DATE "1983-1983") and SLO2 "SZK1" and TYPE "B")`.

Tartalom, minőség

- A MOKKA adatbázis jelenleg közel hárommillió könyvrekordot, és több mint kétmillió egyéb dokumentumtípus rekordját teszi hozzáférhetővé. A nagy számok értékét azonban csökkenteni látszik, hogy alig tudunk olyan keresőkérdést összeállítani, amelyre ne kapnánk duplumrekordot a találati listában.
- A közös katalógizálás eredményeként a rekordok minősége igen eltérő. Sok gépelési hibát, elírást találunk a bibliográfiai leírásokban, a tárgyszavas visszasságai pedig megnehezítik a tájékozódást. Nem egyértelmű, hogy ha az indexek automatikusan generálódnak a rekordokból, akkor hogyan találhatunk annyi rekordot, amelynek tárgyszavai nem böngészhetők.

1.	<p>Szerző: Egry József (festőművész) Cím: Vízitűkör : Rajzok és versek / Egry József, Takáts Gyula Dátum: 1986 Megjelenés: Hasonmás kiad. Kaposvár : Palmiro Togliatti Megyei Könyvtár, 1986 Terjedelem: 38 p. : ill. ; 24 cm Megjegyzések: (Pannonia könyvek, 0237-4277) Eredeti kiadása: Pécs : Dunántúli Magvető, 1955 2400 ISBN: 963-7551-70-0 (fűzött) : Ár: 45,- Ft Egyéb nevek: Takáts Gyula (1911) Pannonia könyvek Leleőhely: II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár, Miskolc openURL: OSZK-Linkszolgáltatás</p>
2.	<p>Szerző: Egry József Cím: Vízitűkör : Rajzok és versek / Egry József, Takáts Gyula ; [kiad. a Palmiro Togliatti Megyei Könyvtár] Dátum: 1986 Megjelenés: Kaposvár : Palmiro Togliatti Megyei Könyvtár, 1986 Terjedelem: 38, [4] p. ; ill. ; 24 cm Megjegyzések: Hasonmás kiad. Az eredeti kiadás adatai: Pécs : Dunántúli Magvető, 1955 ISBN: 963 7551 70 0 Tárgyszavak: A rajzművészetről általában Magyar nyelven Magyar költészet Egyéb nevek: Takáts Gyula (1911-) Palmiro Togliatti Megyei Könyvtár (Kaposvár) Leleőhely: Országos Idegennyelvű Könyvtár openURL: OSZK-Linkszolgáltatás</p>

6. ábra Két kosárba tett rekord adatlapjának hosszú megjelenítése a böngészőben

Metaadatok, bibliográfiai információk

- Hasznos és előremutató, hogy a MOKKA rekordjai ilyen sokféle metaadat-formátumban hozzáférhetők, letölthetők és felhasználhatók. Kevés magyar katalógus kínálja a metarekordoknak ilyen széles skáláját. Azonban egy közös katalógusnak, amely központi adatbázisra épül, sokkal nagyobb hangsúlyt kellene fektetnie az adatok minőségére, a meglévő hibák kijavítására. Ha egy könyvtári adatbázis arra vállalkozik, hogy mások számára is rekordokat szolgáltatson, annak a rendszernek nagyobb energiát kellene fordítania az adatok ellenőrzésére. Hiába a sokféle formátum, ha az adattartalom minősége nem megfelelő, és ha a kitűzött cél, tehát a közös katalógus: „egy bibliográfiai rekord – összes lelőhely” megfeleltetésnek útját állja a megvalósítás.

Nektár

Honlap: <http://nektar.oszk.hu>
E-mail: lve@oszk.hu és lv@oszk.hu
Fenntartó: Országos Széchényi Könyvtár
Értékelés dátuma: 2009. október 4–6.
Értékelő: Ternai Zita

Általános értékelés

A *Nektár* kifejezés egy összefoglaló nevet takar: nemzeti könyvtárunk számítógépes katalógusainak portfóliója, azaz az *Országos Széchényi Könyvtár Nemzeti Könyvtári Átfogó Információs Rendszere*. Szűkebb értelemben az OSZK-KSZK-ban használt AMICUS integrált könyvtári rendszer adatbázisainak egy helyről, egységes felületről való elérését jelenti. Az OSZK új integrált rendszerét és a hozzá kapcsolódó online olvasói katalógusát, a LibriVision-t 2000-ben kezdte el működtetni. Az intézmény célja az volt, hogy szélesebb körben be tudják mutatni gyűjteményeiket, szolgáltatásaikat, és a távoli felhasználók, kutatók, könyvtárak, intézmények naprakész információhoz jussanak.

A LibriVision felületén a böngészés mellett az egyszerű, összetett és – gyakorlottabbnak – a CCL keresés is lehetséges a következő adatbázisokban: *OSZK Katalógus*, *Nemzeti Periodika Adatbázis*, *Magyar Nemzeti Bibliográfia 1921-től*, *Névbesorolási rekordok*, *Könyvtörténeti és Könyvtártudományi Szakkönyvtár*, *Magyar Nemzeti Múzeum Könyvtára*, *Európai Könyvtörténeti Gyűjtemény*,

OSZK – Kézirattár, *Levelestár*, *OSZK – Régi Nyomtatványok Tára*, *Antiqua katalógus*, *Magyar Elektronikus Könyvtár*, *MANCI – Könyvtártudományi Cikkadatbázis*, *HUMANUS – Humántudományi Tanulmányok és Cikkek*, *IKER – Magyar Időszaki Kiadványok Repertórium*, *Magyarázatos ETO-mutató*.

A rendszer nagy előnye, hogy egy bejelentkezés ideje alatt a keresési történetet megőrzi, a találatokat újra meg tudja jeleníteni, illetve a keresést – szükség szerint finomított formában – újra képes végrehajtani. A találatokat a felhasználó igényei szerint, több szempont alapján rendezheti, elmentheti, elküldheti e-mailben, ráadásul ötféle formátumban. Kiváló sűgőkkel rendelkezik és nem mellékesen a teljes felület angolul is elérhető. A kor igényeihez igazodva sok érdekes és hasznos szolgáltatással egészül ki, például a rekordok megjelenésénél a kiadók adataihoz ugorhatunk, bizonyos anyagokat megrendelhetünk e-könyv formájában vagy a dokumentum borítóját megtekinthetjük két forrásból is. Telepíthető segédprogramok segítségével (pl. LibriBar, LibriLink) pedig még az OSZK honlapjára sem kell lépniük, hogy katalógusából keresést indíthassunk.

A tesztelés során talált hiányosságok a következők:

- A rendszer legnagyobb gyengesége számomra, hogy sokszor nem tudtam használni, mert karbantartás miatt nem üzemelt. Nem engedhető meg, hogy a rendszerhez előzetes értesítés nélkül egy napon belül délelőtt is és délután is hosszabb ideig ne lehessen hozzáférni.
- Nagyon kényelmes, hogy az OSZK honlapjára gyorskeresőt is elhelyeztek, de a közvetlen kereső sehonnan nem érhető el azonnal. Még a *Nektár* nyitólapján is először ki kell választani egy könyvtárat – egyik variáció esetén még egy egyszerű keresést is kell végeznünk –, hogy betöltődjön a kereső felülete.
- Túlságosan rövid keresési időt (session time) adnak a felhasználónak. Amint néhány percre inaktívvá válik valaki, azonnal kidobja a rendszer. Úgy tűnik, hogy egyszerre, egy időben nagyon kevesen használhatják, ami nehezen érthető egy nemzeti könyvtár esetében. Ráadásul törlődik minden keresőkérdés és rekord, ha közben elfelejtettük tárolni.
- Az AMICUS integrált könyvtári rendszer eredetileg angol nyelvű program. A magyar változatban sajnos angolul maradt több olyan mondat vagy kifejezés, amelyet némi programozási munkával könnyedén le lehetne fordítani.

Összegzés: A Nektár hatalmas rendszer, bőséges kínálattal. Nem lehetett egyszerű szervezési feladat, hogy a különböző típusú gyűjteményrészek, a helyi és távoli adatbázisok, és az eltérő dokumentumtípusok – a könyv és a periodika mellett például a mikrofilm, az e-dokumentum, a mozgókép vagy a térkép – egységes felületről legyenek elérhetők. A fejlesztők törekedtek a „visszakeresés feltételeinek intelligens kialakítására, hogy a bőség ne okozzon zavart, és az adatbázis ne nőjön áttekinthetetlen konglomerátummá, amelyben csak a tájékoztató szakemberek ismerik ki magukat.” Úgy gondolom, a gyakorlat azt igazolja, hogy a lehetőségekhez képest jól megoldották a feladatot, egységes, áttekinthető interfészt teremtve. Tekintettel vannak a felhasználók sokféleségére, különböző igényeire, számos választási lehetőséget kínálva.

Részletes értékelés

Felület, használhatóság, segítség

- A Nektár megjelenése elég szerény, dísztelen. Sehol egy grafika, csupán kék, szürke és fehér színből áll; kétségtelen, hogy ezáltal a szövegről semmi sem vonja el a tekintetet. Az OSZK logója kicsire, szinte olvashatatlanra van méretezve. Számomra meglepő, hogy az intézmény neve csak latinul szerepel, nem tüntetik fel magyarul.
- A keresőt több helyről is el lehet érni. Az OSZK nyitóoldalára elhelyeztek egy azonnal használható gyorskeresőt és egy hivatkozást is, ami a Nektár nyitólapjára vezet (7. ábra). A katalógus saját nyitóképernyőjére is elhelyeztek egy gyorskeresőt, amivel néhány kattintástól meg lehet kímélni magunkat, bár ilyenkor nem jelentkezőnk be, testre szabott keresésre nem alkalmas. Az utóbbi időben – lépést tartva a korrallal –, több új lehe-

tőséggel is bővítették a felületet. Felvehetjük az oldalt a böngészőnk keresőszolgáltatásai közé és az OpenSearch segítségével bármilyen honlapot is nézünk éppen, keresést indíthatunk a Nektárban. A LibriBar pedig egy egyszerűen telepíthető és eltávolítható program, melynek segítségével a böngészőben megjelenik egy új sáv, ahová azonnal be lehet írni a keresőkifejezést. Alapértelmezésként az OSZK törzsgyűjteményét választja, de más gyűjteményt is ki lehet emelni. A teljes rekordban keres, de lehet címre vagy szerzőre is szűkíteni. A LibriBar Windows XP alatt jól működött, Vista operációs rendszer alatt viszont nem lehetett telepíteni jogosultsági probléma miatt. Hasonlóan gyors eredményt ad a LibriLink nevű – böngészőre telepíthető – program is, azzal a különbséggel, hogy itt még írogatni sem kell semmit, mert ez egy bookmark, így ha egy weblapon valamit kijelölünk, majd rákattintunk a LibriLinkre, azonnal megmutatja, hogy az OSZK katalógusa milyen találatokat ad a kifejezésre. A LibriMonkey nevű telepíthető program egy GreaseMonkey nevű alkalmazás segítségével ellenőrizz minden, böngészőben megjelenített oldalt, és ha talál például egy ISBN számot, megnézi, hogy benne van-e a Nektárban, és ha igen, egy „Megvan!” ikonnal jelzi. Az OSZK ún. widget (window gadget) alkalmazásokat is felvett a szolgáltatásai közé. Telepítés nélkül használhatók, segítségükkel egy oldalra gyűjthetjük különböző webhelyek szolgáltatásait. Így elérhető lesz az OSZK katalógusa a Facebook vagy az iGoogle oldalunkon is. Ez utóbbin egy egyszerű keresőmezőbe írhatjuk be a kívánt keresőkifejezést. Itt nem szűkíthetjük a találatokat, minden kulcsszóra végez keresést.

7. ábra A Nektár nyitólapja

- Keresőfelületek tekintetében élen jár az OSZK katalógusa. Böngészés mellett egyszerű és összetett keresést is végezhetünk. Ez utóbbi meglehetősen részletes. Számtalan mezőre kereshetünk, különböző dokumentumtípusokra szűrve, logikai operátorok egyszerű használatával. Ezen kívül külön lehetőséget kínálnak a gyakorlott – a Boole-algebra szabályait ismerő – felhasználóknak a CCL keresésre, ahol a legbonyolultabb logikai műveleteket lehet összeállítani.
- Az először ide látogatók három különböző helyről mazsolázhatják össze a leírásokat az elérhető tartalmak köréről és a kereső működéséről. A Nektár nyitólapján részletes tájékoztatót olvashatnak a katalógusról és a benne szereplő adatbázisokról a Segítség menüpont alatt. Erre szükség is van, mert a gyakran emlegetett Nektár és LibriVision kifejezések magyarázatra szorulnak. Szerencsés megoldás, hogy új oldalon nyílik a Segítség, így bármikor elérhető marad. Ebben a leírásban azonban semmit nem találunk magáról a kereső használatáról. Ezt a keresőben található – a nyitófelületről nem elérhető – Súgó ismereti kimerítően, példákkal illusztrálva. A harmadik tájékoztató a legspecifikusabb: az egyszerű és az összetett keresések alatt lehetséges fel, itt ki lehet opcióként pipálni a Segítség jelölőnégyzetét. Ilyenkor előugró ablakban minden mezőhöz magyarázatot és példákat nyújt. A sajtót vagy a szakmabelieket kevés információval látják el. Statisztika nincs feltüntetve, nem adnak meg dátumot, hogy mikor kezdték el használni a rendszert, sem azt, hogy mennyien látogatják.
- A belső hivatkozások jól működnek, aláhúzással jelöltek. Külön előny, hogy a súgóban minden rövid bekezdés után visszajuthatunk a Tartalomjegyzékhez egy-egy ugrópont segítségével.
- A kereső teljes felülete angolul is elérhető és használható, bár néhol nem fordítottak át fontos részeket. A legszembetűnőbb az adatbázis kiválasztása menü, ahol az összes adatbázis neve magyarul szerepel. Márpedig ha nem választ egyet sem a felhasználó – mert nem érti –, akkor nem indíthat keresést. Ha elég szemfüles a külföldi és rákattint a *Help*-re, ott az összes adatbázis neve a hozzáfűzött magyarázatokkal angolul olvasható, bár ettől még nem fogja tudni, hogy magyarul hogyan hívják őket.
- Fenntartóként egyértelműen meg van jelölve az OSZK, minden oldal alján szerepel egy fejlécben a szolgáltató neve. Visszajelzésre két lehetőséget kínálnak. Külön e-mail címre lehet írni a tartalmi észrevételekkel illetve a technikai problémákkal kapcsolatban.

Kereső funkciók, találatok

- A Nektár nyitólapján kétféle keresési lehetőség közül választhatunk. Ami közös bennük az, hogy ugyanabból a három könyvtárból kell egyet választani kötelezően, hogy be tudjunk lépni a keresőbe: *Országos Széchényi Könyvtár katalógus*, *Könyvtörténeti és Könyvtártudományi Szakkönyvtár katalógus*, *Magyar Nemzeti Múzeum katalógus*. A különbség az, hogy a második keresési mód személyre szóló, mert belépés után egy hosszú azonosítót kapunk, így testre szabott kereséseket végezhetünk. Az első lehetőségnél ez nincs, viszont már a nyitólapról indíthatunk egyszerű keresést, néhány kattintástól megkímélve magunkat.
- A kereső felépítése logikus (8. ábra). A tetején egy fejlécben mindig látszik a gyorsmenü. Jó, hogy az ikonok rajzosak és szövegesek is. Ha egérrel föléjük állunk, egysoros magyarázatot is kapunk a tartalmukról. Nézzük a menüket egyenként! Az első a *Vissza* jel, melynek segítségével mindig visszaléphetünk az előző oldal(ak)ra. Ez nagyon hasznos funkció, gyorsítja a navigációt. A *Menü* nevű gomb a főmenüt tartalmazza, testre szabott belépéskor mindig ez jelenik meg először. A gyorsmenün túli opciók is itt gyűlnek össze: a személyi adatok és az azonosítóhoz tartozó tárolt keresőkérdések, és rekordok innen jeleníthetők meg. A *Választ* menü segítségével dönthetünk – egyszerűen, jelölőnégyzettel – egy vagy akár az összes adatbázis használata mellett. A MANCI, a HUMANUS, az IKER és a Magyarázatos ETO-mutató adatbázisokat nem lehet kipipálni, rákattintva a saját keresőjűkre ugrik a rendszer. Nem új ablakban jelennek meg, hanem rányílnak az eddigire, de remek navigációval megoldották, hogy könnyedén visszaléphessen a felhasználó a LibriVision oldalára. (A Magyarázatos ETO-mutatót választva az nem jelent meg nálam, sem Mozillában, sem Explorerben. A Név besorolási rekordok adatbázis böngészésénél pedig a lista összes tagjához a rekordok számánál nulla találatot ír ki a rendszer.) A *Böngész* és *Keres* menük új böngészést és keresést adnak. Az *Utolsó* gomb a legutóbbi keresés eredményét mutatja az adatbázisban, táblázatos formában: az evidens keresőkérdés, az adatbázis neve, a találatok száma és a megjelenítés mellett található egy állapotmező is, amelyben három karakter szerepel, de sehol nincs feloldva, mit takarnak. Amikor volt találat, akkor V V V jelent meg, amikor az utolsó megjegyzés mezőben „A célpont nem elérhető” szöveg állt, akkor ? – – volt látható. Ebben a mezőben lehetőség van a keresőkérdés módosítá-

sára is. A *Történet*-ben a LibriVision aktuális használata során elvégzett keresések eredményeit lehet megtekinteni. Ez kiváló funkció, minden adatbázisnak követnie kellene ezt a példát! A rendszer megőrzi a felhasználó összes kérdését, így az bármikor megtekintheti, módosíthatja, újra megjelenítheti a találatokat. Az *Infó* és *Súgó* menü tartalmazza a tájékoztatókat, és a *Kilépés*-sel tudunk kijelentkezni.

8. ábra A kereső nyitóoldala

- Alapértelmezettként az egyszerű keresés van beállítva. Kicsit félrevezető, hogy az oldal tetején csak annyi szerepel nagy betűvel, hogy Keresés, mikor ebből háromféle is van. Ha az Egyszerű keresés gombot választom, ugyanez a felület jelenik meg. Felül fel van tüntetve a választott adatbázis neve. (A MEK adatbázisát választva a keresés nagyon lassú, nem is érkezik eredmény, minden alkalommal lefagyasztja a rendszert – mondom ezt több napos szisztematikus tesztelés alapján.) Még inkább gyorsítaná a keresést, ha ezen a felületen is lenne mód adatbázis-változtatásra úgy, hogy a beírt keresőkifejezés megőrződjön. Egymező, szabadszavas keresésre van lehetőség, kilenc indexből lehet választani, alapként a mindent magában foglaló Bármely kulcsszó van beállítva. Egy táblázatban láthatók a nem magyar karakterek is, ami azért nagyszerű, mert rákattintva automatikusan beírja a betűt a keresőbe, nem kell tudnom, hogy hogyan is csalogassam elő azt a bizonyos karaktert a billentyűzeten. Viszont ha ráállok az egérrel a karakterre, angolul adja meg a nevét – valószínűleg elfelejtették átfordítani magyarra. A kereső a kérdést automatikusan csonkolja hátra. A keresőkifejezéseket lehet csonkolni a kérdőjel segítségével is, ami egy vagy több karaktert jelölhet. A # egy karaktert helyettesít, a ! jel csak a beírt kifejezésre keres. A Súgóban ehhez nem megfelelő példát írtak: „*Petri A. műveit keressük, de nem akarjuk Petri A.G. vagy Petri A.T., stb. műveit.*” Mivel az egyszerű keresésnél csak kulcsszavas keresés indítható, ahol nem lehet

névelőt használni, a Petri A! keresőkérdésnél csak a Petri-t fogja figyelembe venni a rendszer. A csonkolások nem mindig működtek helyesen, például a CK (= cím kulcsszó) *bér* kifejezésre ugyanannyi találat érkezett, mint a CK *bér!*-re, utóbbinál ugyanúgy bejött a Bericht... is találatnak. Rövid és hosszú ékezetek között nem tesz különbséget, pedig például a kos és Kós egészen más találatokat adna. A külföldi felhasználóknak azonban nagy könnyebbség, hogy nem differenciálja az ékezeteket. Annyit megtesz a rendszer, hogy a találatok listájánál pirossal kiemeli a keresőkérdéssel azonos ékezetű találatot. Bár ez egy ezres nagyságrendű találati halmaznál vajmi kevés. Ilyen esetekben érdemes használni az idézőjelet, mert ez pontos kifejezésre szűkíti a keresést. Az ISBN szám keresésénél körültekintő megoldásmód, hogy kötőjellel és a nélkül is meg lehet fogalmazni a keresőkérdést. A Súgó szerint a kérdést mindig kérdőjellel kell lezárni, de a tesztelésem alkalmával erre nem volt szükség. Egyébként is, ha valaki nem olvasná a súgót, nem jönne rá erre a nem szokványos lezárási módra. A Kiadó neve kulcsszóval született egy érdekes, egyszerűen megjegyezhető megoldás. Nem kell a mezőket megismételni, mert szóközzel elválasztva több kulcsszó is beírható, automatikus ÉS kapcsolattal közöttük. A keresőkifejezés összeállítás után az Enter lenyomásával vagy a Keresés gombbal lehet elindítani a keresést. Emellett még egyéb, fontos opciókat is ad a rendszer az összes kereső képernyő alján: a Keresőkérdés törlése, a Keresőkérdés tárolása és a Mindent visszavon gombokat. A négy gomb közül a Keresés a bal oldalon szerepel, ami nem szokványos, mert általában jobbra szokták elhelyezni, így személy szerint nagyon kellett figyelmem, hogy ne a Mindent visszavon-ra kattintgassak.

- Az összetett keresés az egyszerű keresőnél jóval bonyolultabb kérdések megfogalmazására nyújt lehetőséget (9. ábra). Szinte megszámlálhatatlan legördülő menüs indexből lehet válogatni. A hangfelvétel barázda szélessége/magasságától kezdve a glóbuszok színéig mindenre lehet keresőkérdést megfogalmazni! Relációjelek segítségével a keresőkifejezés és az index között lehet felállítani kapcsolatot. A kérdés elemei között pedig logikai kapcsolatokat lehet létesíteni, ráadásul a keresést le lehet szűkíteni a kívánt dokumentumtípusra. Mindezek annyira közérthetően, értelemszerűen vannak megfogalmazva, hogy a kezdő felhasználó is bátran kipróbálhatja.

9. ábra Az összetett keresés űrlapja

- A CCL keresés szolgál a legbonyolultabb keresőkérdések összeállítására, de ehhez a Boole-algebra szabályait ismerni kell. Kétféleképpen lehet használni: vagy kézzel kell beírni a logikai kifejezést, vagy alul legördülő menük segítségével lehet megfogalmazni a pontos kérdést. (Ahhoz, hogy ez a lehetőség aktív legyen, ki kell pipálni a Kérdés összeállítása négyzetet.) A keresőkérdés ilyenkor is a felső részen fog megjelenni, ugyanolyan formában, mintha kézzel írnánk be. Rugalmasan lehet módosítani a keresőkérdést a gombok segítségével is (Visszavonás, Törlés, Újra), de ha visszaállunk a kézi használatra, ott szabadon beleírhatunk, törölhetünk.
- A böngészésnél hat indexből választhatunk, alapértelmezésként a Cím index van beállítva. Egy szabadszavas mező áll rendelkezésre a keresőkérdés beírására. A felhasználónak némi szabadságot ad a találatok megjelenítésében további három lehetőség. Sajnos ezek nem igazán jól kidolgozott opciók. A Pozíció nevű gomb segítségével 1-től 5-ig beállíthatjuk a keresett kifejezés pozícióját az indexlistában. Ez jól működik. A Rekordok gombbal az egyszerre megjelenített rekordok számát választhatjuk meg. Alapértelmezésből a 10-et preferálja. 50-re átállítva az első megjelenítésnél helyesen funkcionál, de amint lapozunk a tételek között, azonnal visszaáll az alapbeállított 10-re. A Lépésköz gomb állítja be a sortávolságot az eredménylista két eleme között. Az ötlet nagyon jó, áttekinthetőbb listaképet kap-

hatunk. A gyakorlatban azonban ezt a funkciót nem használhatjuk. Próbáltam átírni a lépésközt 0-ról 1-re és a következő hibaüzenetet kaptam: „Hiba történt böngészés közben: 205: Csak nulla lépésköz használható böngészéskor.” A böngészés eredményénél a besorolási adatok mellett látszik a hozzá tartozó rekordok száma. Ha rákattintunk a kívánt tételre, azonnal megjelenik a rekord(ok) rövid nézete. A súgó szerint az egyes besorolási adatok melletti X-ek utalótételeket jeleznek, de én nem találtam ilyet, pedig próbáltam több helyen és több indexben is nézelődni. Hiányosság, hogy nem tüntetik fel az oldal tetején, hogy melyik adatbázis besorolási adatai is látszanak éppen.

- A találatok megjelenítése jól átlátható, minden fontos adatot tartalmaz. A lap tetején a keresőkérdés és a használt adatbázis neve mindig megjelenik, bármelyik oldalon is járunk a találatok között. Ez evidens lenne, de több katalógusban sajnos nem mutatják – az OSZK szerencsére gondolt rá. A Nektár másik kiemelkedő pozitívuma, hogy a találatok sok szempont szerint rendezhetők: cím, szerző, kiadó, kiadás helye, nyelv, megjelenés dátuma, ezen belül is növekvő vagy csökkenő sorrendben. A találatok közötti lapozás jól megoldott, több lehetőség közül is lehet választani. A találatok között tízesével előre/vissza haladhatunk, az Első/Utolsó gombok használata nagy mennyiségű találati halmaznál hasznos és az Ugrás nevű szabadszavas mezőbe tetszőleges számot beírva, az adott találatra

lépünk. A lap tetején és alján szerencsére egyaránt látszik, hogy éppen melyik tíz elem van megjelenítve a listából. Nagyon hiányzik viszont a lap aljáról egy lap tetejére navigáló gomb.

- A találatok sorszámozva vannak (pl.: 19/537). A találati lista alapbeállításnál rövid nézetben látszik, a legfontosabb bibliográfiai adatokkal. Lehet választani még a Teljes megjelenítést, a MARC vagy a Cédula formátumot. Ha a rövid helyett a teljes megjelenítést választom, már csak egy találat látszik a képernyőn és sokkal részletesebb leírást kapok. A könyv a legáltalánosabban keresett dokumentum, így példaként a könyv bibliográfiai leírásának mezőit mutatom be: *példányinformáció, szerző, cím- és szerzőségi közlés, megjelenés, terjedelem, fizikai jellemzők, sorozat, tárgyi melléktétel, tárgyszavak, osztályozás, nevek, ISBN, megjegyzés, lelőhely, raktári jelzet* és ahol szükséges, *melléktétel* is szerepel. A rekordban pirossal ki van emelve a keresőkérdés. A katalógus más részeibe is el lehet jutni, van olyan besorolási adat, amely ugrópontként szolgál, ezt aláhúzás jelzi. Ez azért nagyon jó megoldás, mert ha kis kitérőt akarunk tenni, a szerző más műveit is láthatjuk egy kattintással. A katalógustétel alján pluszszolgáltatásokat is nyújt a LibriVision. Remek ötlet, hogy ha a Kiadói adatoknál utalós a kiadó neve, egy kattintással megtudhatjuk a legfőbb adatait, webcímét, a beépített Google Maps szolgáltatással pedig a térkép-

pen a helyét is megtaláljuk. Az OpenURL az OSZK kiváló, egyedi linkszolgáltatása. Rákattintva keresés indítható, és a rendszer automatikusan megvizsgálja a kiválasztott rekord elérhetőségét az OSZK partnereinek adatbázisaiban. (Ennek pontos listája a LibriVision *Súgó*ban fellelhető.) Több próbálkozásom után is általában csak a megvásárolható kiadványokra adott találatot. A *Hozzáadás* a kedvencekhez gomb nem egyszerűen a könyvjelzőnkbe másolja a rekord URL-jét, ez ma már kevés, hanem a növekvő igényekre való tekintettel több mint 160 oldal szolgáltatásai közé képes felvenni az aktuális oldalt. Megtaláltam például a *Gmail* levelező rendszert is, rákattintva – a bejelentkezésem után – a levélbe automatikusan bemásolta a dokumentum teljes URL-jét, tárgyként annak címével. Az OSZK borító gombja mellett megjelenik egy kép, ha a szolgáltató beszkennele a dokumentum borítóját. Rákattintva jó felbontásban nézhetjük meg a címlapot, esetenként bele is lapozhatunk a könyvbe. A Google Book borító is hasonló szolgáltatás, csak az elmaradhatatlan „vásárold meg ezt a könyvet” szöveg is szerepel mellette. A Cool URI vagy a *súgó*ban Permalinkként emlegetett szolgáltatás ad a dokumentumnak egy állandó címet. A leírás végén kapott helyet a Kapcsolódó *tételek* rész, ahol például a sorozat adatai láthatók (10. ábra).

Találatok megjelenítése

Keresés: **OK régimódi történet** OSZK Katalógus - Amicus Rendezés: Cím növekvő Ugrás:

Megjelenítve: 3 - 3 / 31 Első 2 - 2 - 4 - 4 Utolsó

Keresőkérdés módosítása

3 / 31 Rövid megjelenítés MARC formátum Cédula formátum

[MB 215.081 / Raktár](#)

Szerző: [Szabó Magda, \(1917-2007.\)](#)

Cím és szerzőségi közlés: **Régimódi történet / Szabó Magda.**

Megjelenés: Budapest : [Európa](#), 2008

Terj./Fiz. jell.: 525, [2] p. ; 19 cm

Tárgyszavak: [magyar irodalom](#)
[regény.](#)

Osztályozás: [894.511-31](#)

ISBN : 978-963-07-8559-4 költött : 2700,- Ft

Lelelőhely: [B1](#)

Raktári jelzet: B 215.081
MB 215.081

Kiadói adatok

Kiadó neve: Európa Könyvkiadó
Kiadó telefonszáma: 311-4271
Kiadó faxszáma: 331-4162
Kiadó email címe: info@europakiado.hu
Kiadó weboldala: <http://www.europakiado.hu>
Műnősítés: élős
Kiadó címe(i): 1055, Budapest Kossuth Lajos tér 13-15 [Mutasd a térképet](#)
Névváltozatok: Európa

[Térkép](#) [Műhold](#) [Hibrid](#)

Országos Széchényi Könyvtár - Linkszolgáltatás

A dokumentum megvásárolható az első találat(ok):

- Libri(1)
- Lira és lant(1)

Szolgáltatások

Kiadói adatok: [Európa](#)

OpenURL: [Linkszolgáltatás](#)

Hozzáadás a kedvencekhez: [BOOKMARK](#)

OSZK borító:

Google Books borító: Nincs borító!

Cool URI: <http://nektar.oszk.hu/hu/manifestation/2729972>

10. ábra Egy találat részletes megjelenítése (és két mellémásolt segédablak)

- A *Példányok* megjelenítése többrétű. Az első példány raktári jelzete látható a leírásban, a többi a Példányok gombbal lehet előhívni, az egyéb fontos információkkal egyetemben. Itt megjelenik a dokumentum rövid leírása, alatta pedig ki kell választani a központi könyvtárat. Sajnos az OSZK neve itt csak angolul szerepel (National Széchényi Library), magyarul miért nem? A kiválasztás után megjelenik a tulajdonos könyvtár neve, lelőhelye, jelzete, megjegyzések és a rekord állapota. Plusz szolgáltatásként lehet kérni dokumentumelőkészítést kutatóknak. Itt a tájékoztató mellett van egy online kikérő űrlap is – mindenre gondoltak.
- A MARC formátumos megjelenítés a szakmabeliek számára értelmezhető; MARC hívójelek, almezők és indikátorok szerinti sémát nyújt. A Cédula formátum pedig a jó öreg katalóguscédulák mintájára épül. Így mindenki kedve szerinti formátumot találhat magának.
- A megjelenítéseknél lehet tárolni a rekordokat. Amikor először teszteltem ezt a funkciót és a *Menüben* a *Tárolt rekordoknál* szerettem volna megnézni, szembesültem a – későbbiekben is oly gyakori – problémával, hogy nagyon gyorsan lejárt a keresési idő. Ráadásul nem is magyarul, hanem angolul közlik velem, hogy „*Your session has timed out!*” Ha nem volt mentve az éppen aktuális keresés, az odaveszett a keresési történettel együtt... Újra belépve a katalógusba megpróbáltam előhívni a tárolt rekordokat. Meglepve tapasztaltam, hogy az én három mentett dokumentumom mellett van még vagy másik harminc, amelyekről fogalmam sem volt. Ezt a jelenséget többször is ellenőriztem, érthetetlen módon mindig találtam a sajátomon kívüli rekordokat is. Azután viszont megörültem, amikor láttam, hogy a mentésnek milyen sokféle módját ajánlja fel a rendszer. Kipipálgattam a saját tárolt rekordjaimat és a *Mentés* gombra kattintottam. Megnyitva a fájlt Explorerben, a karakterek hibásan jelentek meg. Mozillában még rosszabb volt a helyzet. A megoldást az jelentette, ha a szöveg karakterkódolását megváltoztattam: eredetileg közép-európai kódolásra volt állítva, Unicode-ra változtatva azonban olvashatóvá vált. E-mailben is elküldhetők a tárolt rekordok. Ötféle formátum közül is lehet választani! A kapott levelek tárgya (LibriVision records) angolul íródott, ezt is elfelejtették lefordítani. Megnyitva a HTML(címkés) formátumú fájlt, szintén át kellett állítani Unicode-ra a kódolását. A MARC(MRC) típusú fájlt nem jelenítette meg a gép, az interneten ajánlott programkeresést, de nem sikerült megnyitnom. A

MARC(IMC) formátumot a jegyzetombben hozta elő.

Tartalom, minőség

- A Nektár óriási feladatra vállalkozott sikeresen. Több, különböző típusú adatbázis érhető el egy felületről, egyféle keresési szisztémával. A tartalmak szakmai minősége kiváló, a rekordok nagy mennyiségű adattal vannak feldolgozva. Kicsit félrevezető a kereső alján lévő fejléccen a kiírás, miszerint az utolsó frissítés 2007-ben történt, mert számos 2009-es kiadású dokumentummal találkoztam a katalógusokban. Egyedüli kifogást a MEK adatbázisára tehetek, ebben ugyanis egyáltalán nem tudtam keresni, minden alkalommal lefagyasztotta a rendszert. A MEK saját weboldalán, ugyanezen időpontokban mindig működő rendszerrel találkoztam.
- A rendszer gyakori karbantartása miatt gondban voltam néhány napig, mert akkor sokszor nem üzemelt, de az utóbbi napokban ez már nem fordult elő.
- Sajnos helyesírási hibákat találtam a nyitólapon, a súgóban és a kereső egyik fontos állomásán egyaránt. Az *Adatbázisok kiválasztása* menünel az adatbázisok felsorolásánál több is van, ami azért is nagyon szembetűnő, mert a keresés mindig erről a felületről indul. Hibásan szerepel a következő három adatbázis neve: az Európai Könyvtörténeti Gyűjtemény, a Magyar Nemzeti Bibliográfia 1921-től, IKER – Magyar Idoszaki Kiadványok Repertórium. A Zenemutár mint az OSZK egysége is helytelenül jelenik meg a találatoknál. A nyitólapon a Szolgáltatások menüben az *E-könyv* rendelésnél: „...szennerek segítségével” van írva *szkennerek* helyett. A *Segítségben* az *OSZK Katalógus* – Amicus tartalmánál: „1952-től a hazai kiadású könyvek, sorozatok”. A dátum utáni *-t* hiányos, valószínűleg *-től* lenne. A *Súgóban* a *Tárolt keresőkérdés* leírásánál helytelen a névelő egyeztetés: „Az keresés gomb segítségével...”

Metaadatok

- A Nektár metaadatokkal mérsékelten ellátott. Az általánosan használt <title> adaton kívül a nyitóoldalon még a leírás, a kulcsszó és a szerző mezők vannak kitöltve. Ennél többet vár az ember a nemzeti könyvtár esetében.
- Az OSZK-nak vannak OAI-elven működő adatai, de a Nektár egy az egyben sajnos nem tartozik közéjük. Ami közös részhalmoz, az a térképek és a MEK – de mint láttuk, ez meg a Nektáron belül nem működik.

HunKat

Honlap: <http://www.hunkat.hu>
E-mail: hunteka@sztaki.hu
Fenntartó: MTA SZTAKI és iKron Kft.
Értékelés dátuma: 2009. október 12–13.
Értékelő: Drótos László

Általános értékelés

A HunKat a HunTéka integrált rendszert használó könyvtárak virtuális közös katalógusa, melyet a www.hunteka.hu honlap eseménynaptára szerint 2005 áprilisában adtak át. A „virtuális” szó itt azt jelenti, hogy – például a MOKKA-val ellentétben – nincs közös adatbázis a HunKat mögött, hanem a keresések a tagkönyvtárak saját katalógusában futnak le, majd egy egyesített találati listában látható az eredmény. A lekérdezéseket és a találatok megjelenítését a Java nyelven írt, moduláris Monguz keretrendszer végzi. Annak, hogy a keresések „valós időben” történnek, előnye és hátránya is van: az adatrekordok mindenkori aktuális állapotát látjuk, beleértve a kölcsönzési információkat is; ugyanakkor megtörténhet, hogy egy adott időpontban egyes tagkönyvtári szerverek nem elérhetők, vagy lassan válaszolnak. A HunKat jelenleg negyvennél is több könyvtárt kérdez le, melyek között felsőoktatási, szak- és közkönyvtárak egyaránt vannak. Ennek megint csak lehet jó és rossz oldala is: jó esély van rá, hogy szinte bármilyen jellegű keresésre lesznek találatok, továbbá olyan könyvtárak anyagát is elérjük így, amelyek a MOKKA-ban nincsenek benne; viszont egyik könyvtártípusból sem elég reprezentatív a kínálat, úgyhogy például szakirodalom-keresésnél más OPAC-okat is meg kell nézni: a HunKat önmagában nem elég. Igaz viszont, hogy a fejlesztők tervei között – éppen a Monguz rugalmas lekérdezési képességeire (Z39.50, OAI stb.) alapozva – szerepel egy teljes körű országos közös katalógus kialakítása is. Mivel a jelenlegi HunKat nagyrészt ugyanazon könyvtári rendszerben rögzített katalógusokat tesz kereshetővé, a helyi sajátosságokból adódó eltérések kevésbé érződnek rajta, mint egy vegyes rendszereket összesítő közös katalógusban. Vagyis nemcsak a minimális alapadatok, hanem a teljes bibliográfiai és kölcsönzési rekord megnézhető a közös keresőfelületen; nincs szükség arra, hogy átlépjünk az eredeti katalógusba további információkért – hacsak nem akarjuk előjegyeztetni az adott könyvet, mert bejelentkezésre csak az adott

könyvtár OPAC-jában van mód, olvasói funkciókat a HunKat nem nyújt. Ad viszont többféle formátumú és kódolású letöltési lehetőséget, többek között HUNMARC és MARC21 rekordokat is le tudunk menteni (ha ezt a szolgáltató könyvtár engedélyezte).

A tesztelés során talált három komolyabb hiányosság a következő:

1. A laikus felhasználó sem a nyitólapon, sem a Segítség menüpont alatt nem talál tájékoztatást arról, hogy pontosan mi ez a szolgáltatás, miért ezekre a könyvtárakra terjed ki a keresési lehetőség, és hová fordulhat, ha valami problémája van? Az a gyakori (bal)eset történt itt is, hogy a fejlesztők figyelme csak addig terjedt, amíg kidolgozták a keresőfelületet, de arra már nem törekedtek, hogy az egészet kontextusba ágyazzák: ellássák háttér-információkkal, kommunikációs lehetőséget kínálnak a felhasználónak, hiperlinkekkel továbbirányítsák más katalógusok felé, ha itt nem találja, amit keres stb. Így ez az amúgy ügyes és hasznos kereső a lehetségesnél kevésbé hasznosul, inkább a könyvtárosi szakma „belügye” marad.
2. A Böngészés menüpontnál fordult elő a tesztelés során az a jelenség, hogy az *MTA Központi Könyvtárát* választva (amely egyébként a többi-től eltérően nem HunTéka, hanem Aleph rendszert használ), nem jött semmilyen válasz a szervertől, csak a folyamatos kapcsolódást jelezte a browser, és hiába próbáltam leállítani, vagy mentem át másik menüpontra, a továbbiakban ez a Böngészés funkció elérhetetlen maradt; csak az Explorer, illetve a Firefox újraindítása után lehetett ismét használni. Itt jó volna egy „Stop” gombot kitenni, amivel megszakítható a további próbálkozás akkor, ha valamelyik szerver elérhetetlen.
3. A kijelölt rekordok exportálásakor gyakran furcsán viselkedett vagy teljesen elszállt a rendszer. Az exportálás gombra kattintva vagy azt írta, hogy „Nincs kijelölt rekord” (pl. a Dokumentumtípus: *cikk* és a Cím: *aids* keresés, majd az első néhány tétel kijelölése után), vagy mentéskor egy „HTTP Status 500 type Exception report 3” hibaüzenettel adta meg magát (pl. a Cím: *aids Africa* keresés után). Úgy tűnik, mint ha csak bizonyos könyvtáraknál lépne fel ez a jelenség, a tesztelés idején például a *Derecskei Városi Könyvtár*, a *Pápai Református Gyűjtemények*, a *Néprajzi Múzeum* és az *MTA FKI* katalógusaiból származó rekordokat nem sikerült lementeni.

Összefoglalva: A HunKat változatos összetételű és növekvő számú könyvtári gyűjteményekben nyújt egyidejű keresési lehetőséget. A megjeleníthető adatok részletességét tekintve többet tud más hazai közös katalógusokhoz képest. Viszont maga a www.hunkat.hu oldal meglehetősen magára hagyottnak tűnik, nem sokat fejlődött az átadása óta, és nem mutatja azokat a felhasználóközpontú, „webkettes” törekvéseket, amelyek például a szintén hasonló elven működő konyvtar.hu/katalogus keresőnél már felfedezhetőek. Jelen állapotban inkább a könyvtárosoknak hasznos (különösen a MARC letöltési lehetőség miatt), pedig érdemes lenne némi fazonigazítással a mai trendeknek megfelelő, nagyobb funkcionalitású, vonzóbb felületet készíteni hozzá a nagyközönség számára is. Rövid távon pedig az üzembiztosabb működést kellene megoldani, kiküszöbölni a 2. és 3. pontban leírt hibajelenségeket.

Részletes értékelés

Felület, használhatóság, segítség

- A kezelőfelület pasztell, de nem igazán harmonizáló színekből áll, a fejléc barnás rajzolatától például elüt a kék felirat. A halvány színvilág a beviteli mezőknél, a lenyitható menüknél és a

nyomógombokon kellemetlen, mert itt a szöveg és a háttér alig különbözik, ezért ezek a részek nehezen olvashatók. Ugyancsak nem praktikus, hogy a már megnézett hivatkozások színe alig különbözik a többitől, így a felhasználó egy találati listában nem tudja követni, hogy mely tételekre kattintott már rá.

- A szolgáltatás nevét mutató fejléc, a fejlesztők honlapjaira vezető alsó copyrightsor, valamint a bal oldalon levő, mindössze négy pontból álló menü és a gyorskereső mindig látható; a keresőúrlap (11. ábra) és a találatok az állandó szélességű belső keretben jelennek meg. Ez a megoldás elég kevés helyet hagy a lényegnek, vagyis az adatoknak – gyakran kell görgetni még nagy méretű ablakban is. Ha pedig csak 800 pont széles képernyőnk van (pl. egy mobil eszközön), akkor vízszintesen is tologatni kell néha ezt a frame-et, mert éppen nem fér el a képernyőn: például pont a gyorssegítséget adó ? gomb nem látszik ilyenkor a jobb felső sarokban. Az *iframe* használata kompatibilitási gondokat is okoz, a 9.10-es Opera böngészőnél például időnként a Segítség vége és a Kijelölt rekordok exportja gomb nem látszik, és nem lehet átemelni a Böngészés ablakból szavakat a keresőúrlapba.

11. ábra A HunKat részletes keresője

- A kattintás nélkül, lebegősúgóként működő ? ikon jó ötlet amúgy, de sajnos csak egy-két képernyőn ad tippeket, holott mindegyiken megjelenik. A kezdőlapra a ? jel felirata: „... és a HunKatban szolgáltató könyvtárak felsorolása” ráadásul téves, mert a könyvtárak listája itt nem látható. Súgóban egyébként nincsen hiány: már a nyitólapra egy „Keresési segédlet” fogadott, ahol inkább egy rövid ismertetőt várnánk az emberrel, hogy mi is ez az oldal. Persze az nem baj, ha az alapvető használati tudnivalók már a kezdőlapra is megjelennek, de ezeket nagyon egyszerűen és precízen kellene megfogalmazni. A jelenlegi segédlettel több gond is van: egyrészt egy „Kötelező mező” felirattal kezdődik, de nem mondja meg, hogy miféle mezőről van szó; másrészt a gyorskereső működéséről nem ír semmit, pedig a kezdőlapra az azonnal használható; valamint a néha igen hosszasan villogó „További találatok...” felirat funkciója sem világos ebből a leírásból. A bal menüben van ezen kívül egy Információk menüpont, aminél valamilyen kapcsolati címet sejt az átlagos internetező, de valószínűleg ez is ugyanezt a nyitófeliratot jeleníti meg. A valódi keresési segédlet a Segítség menüpont alatt található, néhol képekkel is illusztrált pár mondatos leírásokkal az egyes funkciókról. De az itt felsorolt lehetőségek nem mindegyike érhető el a HunKat felületén: például az olvasói funkciók vagy a halmazműveletek nem használhatók.
- A keresőben a könyvtárak kiválasztására egy kinyitható-bezárható hierarchikus menü szolgál, ami elegáns megoldás, de nem akadálymentes, és ami még nagyobb gond, hogy minden keresés előtt becsukódik, így nem látszik, hogy mi van kijelölve. (Ez a korábban megőrzött keresőkérdések újrafuttatásakor is probléma). További, de könnyen orvosolható szépséghibája ennek a funkciónak, hogy a részletes keresőben induláskor nincs kijelölve egyetlen könyvtár sem, így miután a felhasználó összeállította a kérdését az űrlappal és megnyomja a Keres gombot, egy „Adjon meg legalább egy adatbázist a kereséshez” figyelmeztetést kap eredményül, majd az üresre törölt űrlapot, és kezdheti előlről a gépelet.

Keresőfunkciók, találatok

- A felhasználó a Böngészés, a Gyorskeresés és a menüben egyszerűen Keresés, a súgóban pedig Pontos keresés néven szereplő részletes űrlap közül választhat. A Böngészésnél mindig csak egy kiválasztott könyvtár indexeit nézegethetjük (szerző, cím, sorozat, tárgyszó, ETO, kiadási adatok), így ebből a szempontból nem „közös” a

HunKat. Minden könyvtárnál mindegyik index kiválasztható a lenyíló menüből, olyankor is, amikor az adott katalógusban nincsen pl. ETO vagy tárgyszó mező. A könyvtárak menüjének végén egy rejtélyes database_korosy is megjelenik, de ennek semmilyen indexe sincsen. Ha az MTA Könyvtárát választjuk ki, akkor jön az előzőekben, a 2. pontban említett „elszállás”, amikor a szerver nem válaszol, és csak a böngésző teljes újraindítása után lehet újból próbálkozni egy másik könyvtárral. Az indexlistából egy kattintással keresést is indíthatunk, de a sorok elején levő – nehezen felismerhető rajzolatú – nyílakkal át is emelhetjük a keresőűrlap első sorába az index adott elemét, sőt ilyenkor a megfelelő könyvtárat is beállítja a program az űrlapon (ami nem mindig szerencsés, és nem is látszik, mert a könyvtárak menüfája össze van csukva). Hosszabb illetve bizonyos írásjeleket (pl. zárójel, perjel) tartalmazó címeket nem érdemes így átmenetni, mert vagy időtűléssel végződik a keresés, vagy nem lesz találat, mert a keresőt megzavarják az írásjelek. Ugyancsak nem érdemes az ETO-jelzet vagy a Gyártó/Nyomda indexeknél ilyenekkel próbálkozni, mivel ezeknek nincs megfelelőjük az űrlapon, így a Szerző mezőbe kerülnek, ahol persze nem lesz rájuk találat. Az átmenés nekem Operában egyáltalán nem működött: egy pillanatra ugyan megjelent az űrlapon a kiválasztott indexelem, de utána üresre törlődött az űrlap.

- A szerző és a cím mezőből álló Gyorskeresés mindig a teljes körben történik, vagyis valamilyen katalógus ki lesz választva (erre a súgó nem figyelmeztet). Pontosabban, mégsem jelöl ki ilyenkor minden könyvtárat, mert néhányat kihagy (erről az elmentett kereséseknél tudunk meggyőződni, ha kinyitogatjuk a könyvtárfát). Hogy ennek mi az oka, arra nem jöttem rá, mert nemcsak az éppen elérhetetlen szervereket nem kérdezte le a Gyorskereső, hanem olyat is kihagyott (pl. a *Külügyminisztérium Könyvtárát*), ahonnan pedig jöttek a találatok, ha a részletes keresőt használtam és külön bejelöltem ezt a könyvtárat is. A beírt szavak között ÉS kapcsolat van, a helyettesítő karakterek itt is használhatók, csakúgy, mint a részletes keresőnél, és itt sem tesz különbséget kis- és nagybetűk, valamint rövid és hosszú ékezetek között (de az o és ö, illetve az u és ü nem egyenrangú).
- A Kereső nevű részletes űrlap ehhez képest annyival több, hogy itt kijelölhetők a lekérdezendő könyvtárak, továbbá négy beviteli sor van, mindegyiknél tízféle mezőnevet lehet beállítani (a nyelv szerinti keresés nagyon hiányzik!), és ezek az ÉS mellett VAGY és NEM kapcsolatba is

állíthatók. A * és ? jelek használhatók a sűgóban leírt módon, de például a Kodolányi János Főiskola Könyvtárából * nélkül is automatikus csokolással jönnek a találatok, ami „zajos” listákat eredményezhet. A Megjelenés éve mezőnél ~ jel segítségével reguláris kifejezésekkel is helyettesíthetünk karaktereket, például a ~17[8-9][0-9] kérdést beírva, az 1780-as és 1790-es években kiadott dokumentumokat kapjuk eredményül. A fontosabb bibliográfiai adattípusok mellett egy Dokumentumtípus mező is választható itt, amely furcsa módon böngészhető indexként viselkedik és tartalma a beállított könyvtárak függvényében változik. (Ha ilyenkor még nincs kijelölve egyetlen könyvtár sem, akkor felugrik egy hibás kódalással kiírt „Válasszon ki egy vagy több adatbázist!” figyelmeztető ablak.) Logikusabb lett volna ezt is a Böngészés almenü alá tenni, mert inkább az ottani indexekhez hasonlít – igaz, itt egyszerűre több adatbázis is kijelölhető. Zavaró viszont, hogy ebben az indexben olyan típusok is megjelennek, amelyeket a felhasználó aligha ért, és nincs is rájuk mindig találat: pl. exhibition, bookfast, c022 (utóbbira egy no_database_records_response sorokból álló 9995 tételes lista jelent meg).

- A keresőúrlap hasznos funkciója, hogy megőrzi és visszaállíthatóvá teszi a korábbi kereséseket, így tovább finomíthatók, módosíthatók. De félórányi inaktivitás után ezek automatikusan törölődnek, úgyhogy arra nem alkalmasak, hogy rendszeresen lefutassunk egy-egy témafigyelést. Az sem mindig derül ki egyértelműen, hogy

mely könyvtárakra terjedt ki egy korábbi elmentett keresés, így ha visszatöltjük az űrlapba, nem árt ellenőrizni, hogy milyen tagkönyvtárak vannak kijelölve. A találati listák oldalankénti hossza 10 és 100 között állítható, de csak a keresés indítása előtt, amikor még nem tudjuk, hogy mekkora eredményhalmazt kapunk.

- Az első találatok általában gyorsan megérkeznek, ha nem túl bonyolult a keresőkérdés, de a teljes lekérdezés befejezésére akár percekig is várni kell (12. ábra). Amíg a háttérben folyik a lassabb szerverek lekérdezése, addig egy „További találatok...” felirat villog (illetve amikor rövid időn belül nincsen találat, akkor csak megjelenik, de nem villog), és ha rákattintunk, akkor vagy eltűnik, vagy továbbra is kint marad, de esetleg újabb találatokkal bővül ilyenkor az eredménylista. Ez nem igazán szerencsés megoldás, mert a felhasználó nem látja, hogy mi zajlik a háttérben és gyakran céltalanul kattintgat erre a feliratra. Jobb volna egyértelműbben jelezni, hogy mely szerverek lekérdezése folyik még és esetleg arra is lehetőséget adni a felhasználónak, hogy leállítsa a keresést, ha úgy gondolja. A találatok sorrendjét nagyjából a besorolási cím határozza meg, de a listában itt-ott vannak nem oda illő tételek is. A sorrend megváltoztatására nincs lehetőség, ami elég komoly hiányosság, mert egy ekkora közös katalógusban gyakoriak a nagy találati halmazok, amelyeket célszerű lenne esetenként rendezni például megjelenési év, vagy szerző, vagy könyvtárnév szerint.

HUNKAT Közös Könyvtári Katalógus

Katalógus

Keresés
Böngészés
Információk
Segítség
Gyorskeresés

Szerző:
Cím:

Találatok száma: 96 (Szerző=jókaI ÉS Cím=ember)

További találatok...

31.	☐	Ember és gondolat: Jókai Annával beszélget Nádor Tamás / Jókai Anna [nyomatott anyag]	GEVK
32.	☐	Az ember és regénye az ezredvégen / Jókai Anna [nyomatott anyag]	GEVK
33.	☐	Az ember-alatti ember / Jókai Anna [nyomatott anyag]	GEVK
34.	☐	Egy ember, aki mindent tud / [Sajtó alá rendezte Radó György] ; [írta] Jókai Mór., 1976	PKKK - B. al mádi
35.	☐	A holt ember / Jókai Mór [nyomatott anyag]	GEVK
36.	☐	A kétszarvú ember / Jókai Mór ; sajtó alá rend Turák János [nyomatott anyag], 1973.	PKKK - B. al mádi
37.	☐	A kétszarvú ember / Jókai Mór [nyomatott anyag], 1973 (J 68)	GEVK
38.	☐	A kőszívű ember fiai / Regény [nyomatott anyag], 1972 (J 68)	GYKRF
39.	☐	Az arany ember [nyomatott anyag], 1988 (J 68)	GYKRF
40.	☐	Egy ember, aki mindent tud (1874) [nyomatott anyag], 1976 (J 68)	GYKRF

[1-10] [11-20] [21-30] [31-40] [41-50] [51-60] [61-70] [71-80] [81-90] [91-100]

Kijelölt rekordok exportja

12. ábra Egy találati lista

- Ha egy tételre rákattintunk a listában, akkor megnézhetjük rövid, részletes (13. ábra) és MARC formátumban, továbbá átléphetünk az eredeti katalógus megfelelő rekordjára is. Sajnos nem minden könyvtár esetében működnek ezek (pl. az Aleph-et használó Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár tételei egyáltalán nem nézhetőek meg részletesebben, a SZIE Alkalmazott Bölcsészeti Kar katalógusába pedig nem sikerült átlépni, egy „Not Found” üzenet jelent csak meg). Jó dolog, hogy itt is lehet lapozni a tételek között; továbbá hogy már a rövidebb nézetben is látszanak a kölcsönzési adatok (igaz, ez sem minden könyvtárnál). Az is jó, hogy a példányazonosítóra kattintva plusz információkhoz juthatunk; és hogy a részletes nézetben a szerző ne-

vén kívül a megjelenési adatok és a tárgyszavak is kattinthatók – ilyenkor a Böngészés menüpont megfelelő részére kerülünk (sőt: Köztaurusz fogalomra kattintva a tezausz kapcsolódó kifejezései is megjelennek). Nem jó viszont, hogy ilyenkor nincsen lehetőségünk kijelölni a számunkra fontos tételeket a későbbi exportáláshoz; ezt csak a találati listában tehetjük meg, ahol viszont kevesebb adat alapján kell döntenünk. A sűgő szerint a találati listánál van „összes találat kijelölése” és „összes találat kijelölésének megsűntetése”, valamint „kijelölt találatok mentése halmazművelethez” ikon is, de valójában ilyen funkciók csak az egyes HunTéka OPAC-oknál találhatóak, a HunKat nem nyűjt ilyen lehetőségeket.

HUNKAT Közös Könyvtári Katalógus

Katalógus

Keresés
Böngészés
Információk
Segítség
Gyorskeresés

Szerző
Cím

Derecske, Városi Könyvtár

Részletes

Cím: A kőszívű **ember** fiai [DVD-felvétel]

Dokumentumtípus: Vizuális dokumentum

Szerzőségi közlés: rend. Várkonyi Zoltán ; eredeti mű írója **Jókai Mór** ; forgatókönyv Erdődy János ; operatőr Hildebrand István ; zene Farkas Ferenc ; szereplők Bitskey Tibor, Major Tamás, Mécs Károly [et al.]

Információhordozó: DVD

További név: **Jókai Mór (1825-1904)**

További név: Várkonyi Zoltán (színész, rendező) (1912-1979) (színész, rendező)

További név: Erdődy János, (1909-1996.)

Kiadás helye: Budapest

Kiadó neve: MOKÉP

Megjelenés éve: [2004]

Fizikai leírás: 2 DVD (159 min) : színes ; 12 cm

Megjegyzések: Interaktív menűk ; Jelenetválasztás ; Tóborzó dalok ; Történelmi arcképcsarnok ; Sztárinterjú ; Diafilm múzeum . - Színes, magyar, irodalmi filmadaptáció

Megjegyzések: Az eredeti film 1965-ben készűlt.

Összes példány: 1 / jelenleg hozzáférhető: 1

Példányazonosító	Raktári jelzet	Leőhely	Besorolás	Státusz	Kölcsönzés lejártá
DVD/572	K 91	Derecske Városi Könyvtár	kölcsönözhető	hozzáférhető	--

Monguz 2.1.1 (c) iKron Kft., HunTéka 1.4 plugin (c) MTA SZTAKI & iKron Kft.

13. ábra Egy tétel részletes adatai

- A kijelölt tételeket többféle módon menthetjük vagy küldhetjük el e-mailben (14. ábra). Ez a HunKat ügyesen kidolgozott része, de még jobb lenne, ha az egyszerű és a részletes címkés formátum mellett szabványos bibliográfiai formát is lehetne kérni, ami irodalomjegyzékekbe bemásolható. A mentés vagy a levélben küldés kérhető PDF, RTF és TXT formában (az erre szolgáló menüpontokat jó volna egységesebben és egyértelműbben elnevezni). A próbaként feladott e-mail szinte azonnal megérkezett, egy export.pdf nevű melléklettel és a következő, ékezetes üzenettel: „A csatolt ?lalom?nyban a Monguz fel?leten k?rt export tal?lhat?”. Sem a levélből, sem a mellékelt fájlból nem derül ki, hogy milyen keresés eredményeként keletkezett ez a találati lista, és az sem, hogy mely könyvtárakból származnak az adatrekordok. (A részletes formátumnál van ugyan néha egy Leírás forrása sor, amiben van egy könyvtárkód – pl. JKF –, de ennek feloldását nem találja meg az olvasó.) Az exportálás, illetve a levélküldés bizonyos esetekben hibaüzenethez vezet, erről a 3. pontban már írtam. Különösen az a kellemetlen, hogy ha belefutunk egy ilyen hibába, akkor a továbbiakban a találati lista többi eleme is használhatatlan lesz: nem jelölhető ki és nem nézhető meg részletesen, sőt a korábbi kereséseinket is elveszítjük.

Kijelölt rekordok exportja			
Olvasható formátumban		MARC formátumban	
Rekord formátum	Egyszerű	Rekord formátum	MARC21
Fájlformátum	Nyomtatható		
Karakterkódolás	ISO-8859-2	Karakterkódolás	ANSI
Mentés	Email cím		Email cím
	Küldés emailben		Küldés emailben
	Mentés fájlba		Mentés fájlba

14. ábra A rekordok exportálására szolgáló képernyő

Tartalom, minőség

- Az egyes adatbázisok méretére vonatkozó adatok nincsenek meg a HunKat-ban, pedig bizonyára nem lenne nehéz ezt az információt kinyerni a rendszerből, és különösen hatásos volna, ha az összrekordszám mellett még különböző bontásokban (pl. dokumentumtípusok szerint) is láthatná a felhasználó, hogy mekkora adathalmazban keres éppen. A kereső segítségével még becsléseket sem lehet végezni minden típusra, mert tízezer (pontosabban: 9996) találatnál nagyobb halmazt nem hoz létre. Egy ilyen vegyes forrásokat integráló rendszernél az is fontos információ lenne, hogy a könyvtárak, illetve a rekordok hány százalékában van tárgyisz

adat, mert ez nagyban befolyásolja a keresési stratégiát.

- Mivel a HunKat nagyon változatos típusú és gyűjtőkörű könyvtárakat kérdez le, igen széles a skála mind a dokumentumtípusok esetében (a régi könyvektől az újságcikkeken és videofilmeken át az elektronikus szakdolgozatokig), mind a témaköröket tekintve (múzeumi, szabadalmi, egyházi, idegen nyelvű, helytörténeti, tudományos, oktatási jellegű gyűjtemény egyaránt található köztük), mind pedig a bibliográfiai rekordok pontosságát és részletességét illetően. Duplikátumok kiszűrésére vagy csoportosítására a HunKat nem tesz kísérletet: minden könyvtár minden dokumentuma önálló tételként jelenik meg a találati listában, így az eltérő leírások ilyen szempontból nem okoznak gondot (csak a felhasználó számára nehéz eligazodni a gyakoribb művek esetében a sok hasonló, de nem teljesen azonos címléírást tartalmazó találati listában).

Metaadatok, bibliográfiai információk

- Az egyes bibliográfiai rekordok kétféle MARC formátumban exportálhatók, ötféle kódolással, a fent ismertetett módon. Másfajta szabványos adatszere (pl. XML) kimenet sajnos nincsen.
- Maga a HunKat honlap csak egy, a laikusoknak rejtélyes <title>Monguz OPAC</title> címet tartalmaz, egyéb metaadat nem található benne.

Beérkezett: 2009. X. 14-én.

Drótos László
az Országos Széchényi Könyvtár Magyar Elektronikus Könyvtár Osztályán főkönyvtáros.
A Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület elnökségi tagja.
E-mail: mekdl@iif.hu

Kőrös Kata
a Petőfi Irodalmi Múzeum könyvtárosa.
E-mail: korosk@pim.hu

Ternai Zita
könyvtári informatikus.
E-mail: zita-6@freemail.hu